

Jääskön paliskunnan lausunto Hallituksen esitykseen kaivoslaiksi VN/12316/2019

Työ- ja elinkeinoministeriö

kirjaamo.tem@gov.fi

Tausta

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntokierrokselle toimittama hallituksen esitys kaivoslaiksi jättää huomiotta sekä Marinin hallitusohjelman tavoitteet, että lain toimivuuden arvioinnissa todetut muutostarpeet. Paliskuntien yhdenvertainen kohtelu jää lakuesityksessä toteutumatta. Tämä on vastoin kaikkia lainsäädännöllisiä yhdenvertaisen kohtelun periaatteita.

Kaivoslain toimivuuden arvioinnista julkaistussa Vihervuoren raportissa todetaan: ”**Poronhoidon nimenomaista huomioonottamista ja paliskuntien osallisuutta koskevien säännösten soveltamisala olisi paliskuntien yhdenmukaisen aseman saavuttamiseksi lupamenettelyssä laajennettava koskemaan koko poronhoitoaluetta, ei vain sitä suppeampaa erityistä poronhoitoaluetta** (Vihervuori 2019).”

Tämä ei toteudu hallituksen esityksessä kaivoslaiksi. Kaivosviranomaisen lupapäätöksissä on annettava määräykset poronhoidolle aiheutuvien haittojen estämiseksi **koko poronhoitoalueella**. Hallituksen esityksessä asia typistetään ilmoitusvelvollisuuteen, mikä on uudistuksena mitäänsanomaton. Poronhoidon huomioon ottaminen ja paliskuntien yhdenvertainen kohtelu eivät toteudu.

Poronhoito-oikeus, porojen vapaa laidunnusoikeus, on ylimuistoinen nautintaoikeus, joka on poronhoitolailla (PHL, 848/1990 3 §) tunnustettu ja säädetty pysyväksi oikeudeksi. Poronhoito on laissa säädettyin rajoituksin sallittua kaikkialla poronhoitoalueella maan omistus- ja hallintaoikeuksista riippumatta. Elinkeinoon vuosisatainen historia tekee poronhoitajista poronhoitoalueella oikeudenomistajia.

Poronhoito perustuu laajoihin, yhtenäisiin luonnonlaitumiin ja porojen vapaaseen laidunnukseen paliskunnan eri alueilla vuodenvaihteensa eri vaiheissa. Poroille ja poronhoidolle elintärkeitä ovat laidunrauha sekä laitumien ja vesien puhtaus. Muun maankäytön levittymisen hallitumpi ohjaus on poronhoidon kestävä jatkuvuuden kannalta välttämätöntä.

Kaivoslain uudistuksessa muutoksia on tehty ainoastaan paliskuntien osallisuutta koskeviin lakipykäliin. Poronhoidon huomioon ottamiseksi, mitä myös Vihervuoren (2019) raportissa edellytetään, kaivoslain mukaisissa menettelyissä poronhoidolle kohdistuvat haitat tulisi selvittää yhteistyössä asianomaisen paliskunnan kanssa koko poronhoitoalueella (38 §). Lisäksi poronhoidolle kohdistuvien haittojen estämiseksi kaivosviranomaisen tulee antaa lupapäätöksissä määräykset koko poronhoitoalueella niin malminetsinnän, kaivostoiminnan kuin kullanhuuhdonnankin osalta (51 §, 52 §, 54 §). Nämä edellyttävät muutosta kaivoslain pykäliin.

Vihervuoren (2019) raportissa edellytetään paliskuntien yhdenvertaista kohtelua. Jotta tämä toteutuisi, kaivoslain mukaisesta toiminnasta on selvitettävä vaikutukset ja annettava määräykset haitallisten vaikutusten vähentämiseksi kaivoslain mukaisissa menettelyissä kaikkia paliskuntia koskien. Poronhoitolain mukaiset poronhoito-oikeus (PHL 3 §) ja valtion viranomaisen

neuvotteluvollisuus (PHL 53 §) valtion mailla koskevat koko poronhoitoaluetta. Pelkät tiedoksiantojen laajennukset kaikille paliskunnille eivät ole riittäviä.

Pykäläkohtaiset kommentit

Kohta 1:

HE Kaivoslaiksi 8 §:

”Erityisellä poronhoitoalueella etsintätyöstä vastaavan on tehtävä kirjallinen ilmoitus myös alueen paliskunnalle”

Muutostarve: Tulee poistaa sana "erityisellä", vain siten toteutuu paliskuntien yhdenvertainen kohtelu:

”Poronhoitoalueella etsintätyöstä vastaavan on tehtävä kirjallinen ilmoitus myös alueen paliskunnalle”

Kohta 2:

38 § vaatii muutoksen poronhoitoa koskevan momentin osalta (4.mom).

Nykylaissa todetaan: *Lupaviranomaisen tulee erityisellä poronhoitoalueella selvittää yhteistyössä alueella toimivien paliskuntien kanssa luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvat haitat poronhoidolle.*

Muutostarve:

Lupaviranomaisen tulee poronhoitoalueella selvittää yhteistyössä asianomaisten paliskuntien, alueen hallinnasta vastaavan viranomaisen tai laitoksen ja hakijan kanssa malminetsintäluvan, kaivosluvan tai kullanhuhdontaluvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvat vaikutukset poronhoidolle, sekä harkita haittojen vähentämiseksi ja estämiseksi tarvittavat toimenpiteet. Tällöin on otettava huomioon:

- 1) hakemuksessa tarkoitetun alueen läheisyydessä voimassa olevat vastaavat luvat;*
- 2) mitä poronhoidon kannalta tärkeitä alueita ja toimintoja hakemus koskee;*
- 3) muut poronhoitoa häiritsevät alueiden käyttömuodot hakemuksessa tarkoitetulla alueella ja sen läheisyydessä.*

Mitä ed. momentissa säädetään, koskee myös sellaisia poronhoitoalueen ulkopuolella toteutettavia hankkeita, joiden vaikutukset ulottuvat poronhoitoalueelle.

Perustelut:

Paliskuntien yhdenvertainen kohtelu haittojen selvittämisessä koko poronhoitoalueella tapahtuvassa luvituksessa ei nykytilanteessa eikä lakiuudistuksessa toteudu. Nykytilanteessa paliskuntien kuuleminen luvituksen yhteydessä vaihtelee paljon: paliskuntien lausuntoja ei välttämättä oteta huomioon lainkaan tai otetaan huomioon vain osittain.

Lupaharkinnassa on otettava huomioon muiden lupien kanssa tulevat yhteisvaikutukset sekä muiden maankäyttömuotojen aiheuttaman kumulatiiviset haitat.

Kohta 3:

44 § vaatii lisäyksen:

Varausilmoitus on poronhoitoalueella toimitettava asianomaiselle paliskunnalle.

Kohta 4:

51 § (kohta 2) vaatii muutoksen: tulee poistaa sana ” erityisellä”.

2) poronhoidolle aiheutuvien haittojen vähentämiseksi erityisellä poronhoitoalueella ja...

Perustelut:

Jos poronhoitoa muulla poronhoitoalueella ei mainita, lain tulkitsijalle jää kuva, ettei haittojen vähentämiseksi ole tarkoitus antaa määräyksiä erityisesti poronhoitoa varten tarkoitetun alueen ulkopuolella. Poronhoitajilla on pitkä kokemus siitä, ettei elinkeinoa oteta huomioon, jollei siitä ole laissa erikseen mainintaa. Vain lainsäädännöllä voidaan ohjata antamaan määräyksiä aiheutuvien haittojen vähentämiseksi.

Kohta 5:

52 § (kohta 4) vaatii muutoksen: tulee poistaa sana "erityisellä".

4) poronhoidolle aiheutuvien haittojen vähentämiseksi erityisellä poronhoitoalueella ja...

Perustelut:

Poronhoito on enemmän kuin elinkeino, sillä on ikaikainen pysyväksi oikeudeksi tarkoitettu nautintaoikeus. Erityisesti kaivosluvan antamisen yhteydessä korostuu vaikutusten selvitystarve, neuvottelun tarve ja haittojen estämiseksi annettavien lupamääräysten tarve. Jos poronhoitoa muulla poronhoitoalueella ei mainita, lain tulkitsijalle jää kuva, ettei haittojen vähentämiseksi ole tarkoitus antaa määräyksiä erityisesti poronhoitoa varten tarkoitetun alueen ulkopuolella.

Poronhoitajilla on pitkä kokemus siitä, ettei elinkeinoa oteta huomioon, jollei siitä ole erikseen mainintaa laissa. Jos poronhoidolle aiheutuvien haittojen vähentämiseksi ei tule lainsäädännöstä ohjausta, ei näitä määräyksiä annata.

Kohta 6:

54 § vaatii muutoksen: tulee poistaa sana "erityisellä".

3) poronhoidolle aiheutuvien haittojen vähentämiseksi erityisellä poronhoitoalueella ja...

Kohta 7:

146 § vaatii lisäyksen kohtaan 6):

paliskunnalla on oikeus olla mukana lopputarkastuksessa

Kohta 8:

165 § vaatii lisäyksen kohtaan 7):

Paliskuntain yhdistys, sillä perusteella, että on kyse laajemmin poronhoitoa elinkeinona poronhoitoalueella tai sen välittömässä läheisyydessä koskevasta hankkeesta.

Perustelut:

Tällainen hanke olisi esimerkiksi uraania sisältävä kaivostoiminta. Uraania sisältävällä kaivostoiminnalla on erittäin suuria ja laajasti poronhoitoaluetta koskevia riskejä puhtaalle luonnontuotteelle poronlihalle ja sen imagolle.

Yhteenveto

Voimassa olevan ja uudistettavan kaivoslain tarkoitukseen (6 §) on kirjattu, että lain mukaisen toiminnan vaikutuksista on oltava riittävä selvyyys ja että estetään vahingot ja toiminnasta aiheutuvat haitalliset vaikutukset. Tässä ehdotetut poronhoitoa koskevat muutokset lakiluonnokseen tukevat näitä kaivoslain kirjauksia. Ne tukevat myös hallituksen ja työryhmän uudistukselle asettamia tavoitteita sekä toteuttavat lain toimivuuden arvioinnissa todetut muutostarpeet poronhoidon osalta.

Jääsköllä 11.4.2022

Kari Ollila

Poroisäntä

Jääskön paliskunta